ÜLDKOHTU OTSUS (kaheksas koda)

24. märts 2011 *

Kohtuasjas T-377/06,

Comap SA, asukoht Pariis (Prantsusmaa), esindajad: advokaadid A. Wachsmann ja C. Pommiès, hiljem advokaadid A. Wachsmann ja D. Nourissier ning lõpuks advokaadid A. Wachsmann ja S. de Guigné,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Nijenhuis ja V. Bottka, keda abistas advokaat N. Coutrelis,

kostja,

mille ese on nõue osaliselt tühistada komisjoni 20. septembri 2006. aasta otsus K(2006) 4180 [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

(juhtum COMP/F-1/38.121 – toruliitmikud) ning nõue vähendada hagejale selles otsuses määratud trahvi,

ÜLDKOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: koja esimees M. E. Martins Ribeiro, kohtunikud N. Wahl (ettekandja) ja A. Dittrich,

kohtusekretär: ametnik T. Weiler,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. veebruari 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

1 Euroopa Ühenduste Komisjon tuvastas 20. septembri 2006. aasta otsuses K(2006) 4180 [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/F-1/38.121 – toruliitmikud) (kokkuvõte avaldatud ELT 2007, L 283,

lk 63; edaspidi „vaidlustatud otsus”), et mitu ettevõtjat rikkusid EÜ artikli 81 lõiget 1 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artikli 53 lõiget 1, kuna nad osalesid erinevatel perioodidel ajavahemikus 31. detsembrist 1988 kuni 1. aprillini 2004 ühes, mitmeosalises ja vältavas ühenduse konkurentsinormide rikkumises, mis toimus vasest ja vasesulamist toruliitmike turul konkurentsivastaste kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse vormis ning hõlmas kogu EMP territooriumi. Rikkumine seisnes hindade kindlaksmääramises, hinnakirjade, allahindluste ja mahahindluste ning hinnatõusude rakendusmehhanismide kokkuleppimises, siseriiklike turgude ja klientide jagamises, muu äriteabe vahetamises ning regulaarsetel koosolekutel osalemises ja rikkumise hõlbustamiseks mõeldud muus suhtlemises.

2 Hageja Comap SA, kes on vasest toruliitmike tootja, ning valdusühing Legris Industries SA, kes oli asjaolude asetleidmise ajal Comap SA emaettevõtja, kuuluvad vaidlustatud otsuse adressaatide hulka.

3 Mueller Industries Inc., kes on üks teine vasest toruliitmike tootja, teavitas 9. jaanuaril 2001 komisjoni kartelli olemasolust toruliitmike sektoris ja muudes seotud töötussektorites vasktorude turul ning avaldas soovi teha koostööd vastavalt komisjoni teatisele, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellidega seotud juhtumite puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4, edaspidi „1996. aasta koostööteatis”) (vaidlustatud otsuse põhjendus 114).

4 Komisjon viis 22. ja 23. märtsil 2001 vasest torusid ja toruliitmikke puudutava uurimise raames nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 14 lõike 3 alusel läbi etteteatamata kontrollid mitme ettevõtja ruumides (vaidlustatud otsuse põhjendus 119).

5 Esimeste kontrollide tulemusel jagas komisjon aprillis 2001 vasktorusid puudutava uurimise kolmeks eraldi menetluseks: juhtumit COMP/E-1/38.069 (sanitaartehnilised vasktorud) käsitlev menetlus, juhtumit COMP/F-1/38.121 (toruliitmikud) käsitlev menetlus ning juhtumit COMP/E-1/38.240 (tööstuslikud torud) käsitlev menetlus (vaidlustatud otsuse põhjendus 120).

6 Komisjon viis 24. ja 25. aprillil 2001 läbi veel etteteatamata kontrolle Delta plc ruumides, mis on rahvusvahelise tehnikakontserni juhtiv äriühing ja mille „Inseneriteaduse" osakonda kuulus mitu toruliitmike tootjat. Kontrollid puudutasid ainult toruliitmikke (vaidlustatud otsuse põhjendus 121).

7 Alates veebruarist/märtsist 2002 saatis komisjon asjassepuutuvatele pooltele määruse nr 17 artikli 11 ja hiljem nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (ELT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 18 alusel mitu teabenõuet (vaidlustatud otsuse põhjendus 122).

8 IMI plc esitas septembris 2003 taotluse, et tema suhtes kohaldataks 1996. aasta koostööteatist. Sellele taotlusele järgnesid Delta kontserni (märts 2004) ja FRA.BO SpA (juuli 2004) samasisulised taotlused. Viimase leebema kohtlemise taotluse esitas mais 2005 Advanced Fluid Connections plc (vaidlustatud otsuse põhjendused 115–118).

9 Komisjon alustas 22. septembril 2005 juhtumi COMP/F-1/38.121 (toruliitmikud) osas rikkumismenetlust ja võttis vastu vastuväiteteatise, mis tehti teatavaks teiste hulgas ka hagejale (vaidlustatud otsuse põhjendused 123 ja 124).

10 Komisjon tegi 20. septembril 2006 vaidlustatud otsuse.

11 Komisjon tuvastas vaidlustatud otsuse artiklis 1, et hageja rikkus 31. jaanuarist 1991 kuni 1. aprillini 2004 EÜ artiklit 81 ja EMP lepingu artiklit 53.

12 Selle rikkumise eest määras komisjon vaidlustatud otsuse artikli 2 punktis g Legris Industries'ile trahvi summas 46,8 miljonit eurot, mille tasumise eest oli hageja solidaarselt vastutav 18,56 miljoni euro ulatuses.

13 Iga ettevõtja trahvi summa kindlaksmääramiseks kohaldas komisjon vaidlustatud otsuses meetodit, mis on määratletud suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja [ST] artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „1998. aasta suunised").

14 Mis puudutab esiteks trahvi lähtesumma kindlaksmääramist rikkumise raskuse alusel, siis kvalifitseeris komisjon rikkumise selle laadi ja geograafilise ulatuse tõttu väga raskeks (vaidlustatud otsuse põhjendus 755).

15 Leides seejärel, et asjaomaste ettevõtjate vahel esinevad märkimisväärsed erinevused, kohaldas komisjon erinevat kohtlemist, lähtudes sel eesmärgil sellest, milline on asjaomasel turul nende suhteline olulisus, mille ta tegi kindlaks nende turuosade alusel. Selle põhjal jagas ta asjaomased ettevõtjad kuude kategooriasse (vaidlustatud otsuse põhjendus 758).

16 Hageja liigitati neljandasse kategooriasse, mille trahvi lähtesummaks määrati 14,25 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendus 765).

17 Hageja rikkumises osalemise kestuse (13 aastat ja kaks kuud) tõttu suurendas komisjon seejärel trahvisummat 130 % (vaidlustatud otsuse põhjendus 775), mille tulemusel määrati trahvi lõppsummaks 32,7 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendus 777).

18 Edasi loeti rikkumises osalemise jätkamine pärast komisjoni kontrollimisi raskendavaks asjaoluks, millega on põhjendatud hagejale määratud trahvi põhisumma suurendamine 60 % (vaidlustatud otsuse põhjendus 785).

19 Kohaldades määratavatele trahvidele määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel 10 % ülemmäära, vähendas komisjon hagejale määratud trahvisummat 18,56 miljoni euroni.

Menetlus ja poolte nõuded

20 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 14. detsembril 2006.

21 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (kaheksas koda) alustada suulist menetlust ja palus Üldkohtu kodukorra artiklis 64 sätestatud menetlust korraldavate meetmete raames vastata hagejal ja komisjonil kirjalikult teatud küsimustele, millele nad vastasid vastavalt 19. novembril 2009 ja 26. novembril 2009.

22 Poolte kohtukõned ja Üldkohtu küsimustele esitatud vastused kuulati ära 4. veebruari 2010. aasta kohtuistungil.

23 Hageja palub Üldkohtul:

– tühistada vaidlustatud otsus osas, milles komisjon tuvastas tema rikkumise muudel perioodidel kui detsembrist 1997 kuni märtsini 2001;

– muuta vaidlustatud otsuse artikleid 1 ja 2, vähendades talle määratud trahvisummat;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

24 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

25 Kohtuistungil kinnitas hageja Üldkohtu esitatud küsimuse peale, et ta ei vaidlusta oma osalemist kartellis ajavahemikus 1995–1997.

Õiguslik käsitlus

26 Hageja esitab kaks rühma väiteid, nimelt esiteks väited tema osalemise kestuse kohta rikkumises ning teiseks väited trahvisumma arvutamise kohta.

Hageja osalemise kestus rikkumises

Poolte argumendid

27 Hageja vaidleb vastu sellele, et ta osales kartellis pärast komisjoni kohapealseid uurimisi märtsis 2001. Ta väidab samuti, et väidetav rikkumine lõppes ajavahemiku jooksul septembrist 1992 kuni detsembrini 1994 (s.o 27 kuud) ning et järelikult enne detsembrit 1994 toimunud asjaolud olid aegunud.

– Ajavahemik pärast märtsi 2001

28 Tuginedes tõendamiskoormist ja vajaliku tõendatuse taset käsitlevale kohtupraktikale, väidab hageja, et komisjon läheb iseendaga vastuollu osas, mis puudutab väidetavat rikkumise jätkamist pärast tema teatavate konkurentide juures läbi viidud uurimisi märtsis 2001. Selles osas viitab hageja vaidlustatud otsuse põhjendusele 590, milles komisjon kinnitas, et pärast märtsi 2001 (ja kuni vähemalt juunini 2003) oli kartellile iseloomulik „vähendatud intensiivsusega ajavahemik ühes piiratud kontaktidega", samas väitis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 600, et kuni aprillini 2004 „ei olnud kartelliosalised kehtestanud uut koostöösüsteemi või uut koostöövormi", ja seda siis, kui alates aprillist 2001 kadus vaidlustatud otsusest igasugune viide European Fittings Manufacturers Association'ile (EFMA, Euroopa toruliitmike tootjate ühing), mis on „teljeks", mille ümber toimus komisjoni poolt kahtluse alla seatud konkurentsivastane tegevus.

29 Hageja arvates leidsid kõik kontaktid, mis toimusid kõnealuste konkurentide vahel selles ajavahemikus, aset kahepoolselt, välja arvatud need, mis sõlmiti Fédération française des négociants en appareils sanitaires, chauffage, climatisation et canalisations'i (FNAS, Sanitaartehniliste, kütte- kliima- ja kanalisatsiooniseadmete kaupmeeste Prantsuse ühing) logistikakomitee koosolekutel, mis olid igal juhul õiguspärased või ebakorrapärased sündmused ning puudutasid geograafilisi piirkondi, olemata seotud sellega, mida puudutasid nimetatud üle-euroopalised kokkulepped varasemal ajavahemikul. Lisaks olid nendes kontaktides kaasatud isikud, keda varasem ajavahemik ei puudutanud, ning nende olemasolu oli iseäranis tõendatud FRA. BO esitatud väidetavate tõenditega ning FNAS-i korraldatud ja läbiviidud koosolekute ametlike kokkuvõtetega.

30 Vaidlustatud otsuses eristas komisjon kolme liiki fakte, nimelt kahepoolsed kontaktid FRA.BO-ga, Esseni (Saksamaa) messi episood ning FNAS-i logistikakomitee koosolekud, mille vahel hageja arvates puudus järjepidevus.

31 Kahepoolsete kontaktide osas FRA.BO-ga leiab hageja kõigepealt, et FRA.BO leebema kohtlemise taotluses sisalduvad väited ei ole põhjendatud. Need on ebatäpsed ega vasta tegelikule olukorrale, nagu seda kirjeldab hageja oma vastuses vastuväiteteatisele lisatud dokumentides ning oma 20. veebruari ja 15. märtsi 2006. aasta märkustes, ja/või on ebausaldusväärsed.

32 Edasi kinnitab hageja esiteks, et need kahepoolsed kontaktid on tootmis- ja äritegevust puudutavatel kaalutlustel õiguspärased. Sellega seoses viitab ta risttarnimisele, millega on sellised kontaktid põhjendatud, ning samuti nimetatud kontaktidega seotud täpsetele arvandmetele ajavahemikul 2001–2005, mida ta mainis oma vastuses vastuväiteteatisele.

33 Teiseks olid tal samuti kontaktid FRA.BO-ga võimaliku koostöö osas tootmises, kuna FRA.BO soovis müüa osa oma toodangu ülejäägist, mis hõlmas Lyoni piirkonnas (Prantsusmaa) asuvast Meteori tehasest pärinevaid vasest toruliitmikke ja gaasimahuteid, mille tulemusel leidis aset hulk telefoni- ja otsekontakte.

34 Kolmandaks leidsid aset korduvad kontaktid, mis olid seotud FRA.BO sooviga lasta Euroopa turul käiku uut liiki toruliitmik, nimelt „vee-gaasi segaühendus". Kuigi see uut liiki toruliitmik oli juba homologiseeritud Itaalias, keeldus Comité européen de normalisation (CEN, Euroopa Standardikomitee) turvalisuse kaalutlustel andmast oma heakskiitu selle homologiseerimise laiendamisele „kogu Euroopas". Sel põhjusel võttis FRA.BO ühendust oma konkurentidega, et seda liiki toruliitmiku toetuseks ühiselt moodustada toimik ning teha lobitööd Brüsselis (Belgia). Peale asjaolu, et ta ei saavutanud oma eesmärki, tõi see kaasa kontaktid. P. (FRA.BO) ja Le. (hageja töötaja) vahelisi kontakte 4. ja 5. juunist 2003 tulebki mõista sellest vaatenurgast.

35 Viimaks ei ole põhjendatud FRA.BO väited, mille komisjon välja tõi. Selles osas vaidleb hageja esiteks vastu FRA.BO kinnitusele, mille kohaselt hoiatas hageja teda telefonivestluses Le-ga ja P-ga 5. veebruaril 2004 ette oma otsustest hindade osas 2004. aastaks seoses Prantsusmaa ja Hispaaniaga ning oma Kreeka tütarettevõtjaga. Hageja rõhutab, et tema Kreeka tütarettevõtja teatas oma hindade tõstmisest 12. jaanuaril 2004 ning et seega oli hindade tõstmine selleks telefonivestluse ajaks avalik. Prantsusmaal tõusid vasest toruliitmike hinnad 14 % 2004. aastal, mitte 8 %, nagu väidab FRA.BO. Lisaks vastupidi FRA.BO kinnitusele, et ta oli avaldanud, et tal puudub kavatsus tõsta hindu Hispaanias, tõstis ta neid hindu 2,5 % 2004. aastal.

36 Teiseks väidab hageja, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 514 tõi komisjon uuesti ära FRA.BO avalduste kõige nõrgemad elemendid, nimetades „koosolekuid tööstusmesside raames ja lennujaamades". Ta kritiseerib asjaolu, et FRA.BO ei esita ühtegi täpset näidet konkurentsivastase teabevahetuse kohta. Ainus kohtumine FRA.BO ja hageja esindajate vahel toimus messil Padovas (Itaalia) aprillis 2003, mil olukorda Itaalia turul arutati vaid üldiselt. Hageja leiab, et koostöö puudumise tõttu ning arvestades, et FRA.BO avaldused on äärmiselt ebamäärased, ei saa komisjon neid pidada tõenditeks ega kasutada neid tema vastu.

37 Mis puudutab Esseni messi, siis väidab hageja, et juhuslike kohtumiste osas tuletab komisjon samuti tõendi kontaktist, mis toimus K. (hageja töötaja) et H. (IBP Ltd) vahel sellel messil 18. märtsil 2004, selleks et tõendada rikkumise vältavust pärast 2001. aastat ja selle geograafilist ulatust. Hageja märgib, et tegemist oli kohtumisega, millel puudus konkurentsivastane laad ja mida ei saa siduda enne märtsi 2001 aset

leidnud sündmustega, ning et ta oli selle kohtumise ajal täielikult teadlik oma vastutusest, mis tuleneb konkurentsiõigusest.

38 Hageja meenutab, et IBP avalduse kohaselt palus K. H-l anda talle andmed IBP hinnapoliitika arengu kohta Saksamaal. Hageja arvates toimus arutelu tegelikult tema valvatava konkurentsi raames, kuna ta oli oma klientidelt kuulnud IBP hindade peatsest tõusust. Ta lisab, et H. andis K. küsimusele vaid väga ebamäärase vastuse, esitamata andmeid hinnatõusu protsendi ega selle teatamise kuupäeva kohta, mis ometi pidi peatselt saabuma. Siinkohal selgitab hageja, et IBP uus hinnakiri avaldati veidi rohkem kui kümme päeva pärast seda vestlust. Lisaks ei toimunud H. ja K. vahel kahepoolset teabevahetust. IBP avaldus ei anna andmeid asjaolu kohta, et K. edastas H-le teavet.

39 Hageja rõhutab, et see kohtumine Esseni messil kujutab endast kahepoolset juhuslikku kontakti, mis ei olnud konkurentsivastane. Kuna täielikult konkurentsi kontekstis olevatest teatud kahepoolsetest kontaktidest ei piisa selleks, et õiguslikult piisavalt tõendada kartellikokkuleppe vältavust, oleks komisjon pidanud oma toimikust Esseni juhusliku kohtumise välja jätma. Hageja arvates ei ole igal juhul ühtegi märki tahtest kooskõlastada tema ja IBP vahel nende vastavat tegevust turul ega tahete kooskõlastamise olemasolust, et hakata Saksa turul märtsis 2004 teataval viisil tegutsema. Lisaks asjaolule, et ettevõtja avaldused tema leebema kohtlemise taotluses kujutavad üksnes nõrga tõendusväärtusega tõendit, märgib hageja ka, et ükski dokument komisjoni toimikus ei tõenda konkurentsinormide rikkumist Saksa turul märtsis 2004.

40 Hageja märgib samuti, et IBP avalduses esitatud vestlus ei ole otseselt seotud komisjoni süükspandava kartellikokkuleppega. Tema arvates ei toimunud konkurentsivastast

teabevahetust pärast komisjoni kohapealseid uurimisi märtsis 2001. Nii on kunstlik väita, et tuvastatud on „seos [vaidlustatud] [o]tsuse sisu ja põgusa kohtumise vahel messi vahekäikudes". Sellel kohtumisel puudus ka seos EFMA-ga ja hindade struktuuriga Euroopas ning see leidis aset kahe isiku vahel, kelle puhul ei ole väidetud, et nad osalesid varasemas vaidlusaluses tegevuses. Lisaks toimus see kõige rohkem kolm aastat pärast seda, kui see tegevus komisjoni uurimiste tulemusel lõpetati. Hageja väidab, et komisjon rikkus õigusnormi, kui ta väitis, et selle täiesti vähetähtsa sündmusega on tõendatud seostatavus varasema rikkumisega.

41 Samuti märgib hageja, et tema *président-directeur général* (PDG, tegevdirektor) B. saatis FNAS-ile 16. märtsil 2004 kirja, selleks et distantseeruda „keelevääratustest", mis ta tegi 20. jaanuari 2004. aasta koosolekul ja 16. veebruari 2004. aasta konverentskõnes FNAS-i logistikakomiteega. See distantseerumine kinnitab, et tal puudus kavatsus osaleda konkurentsivastases teabevahetuses.

42 FNAS-i logistikakomitee osas heidab hageja komisjonile ette, et viimane rikkus õigusnormi, moonutas asjaolusid ja tegi hindamisvea, leides, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 522–526 mainitud FNAS-i logistikakomitee koosolekutel oli konkurentsivastane eesmärk, mis võimaldas neid siduda varasemate sündmustega enne komisjoni kohapealseid uurimisi märtsis 2001. Selles osas märgib ta, et nendel koosolekutel arutatud teemad olid väga kaugel sellise väidetava „üle-euroopalise kartellikokkuleppe" kontekstist, mida organiseeriti vaidlustatud otsuse sisuks oleva EFMA koosolekutel. Teise võimalusena väidab ta, et vaidlustatud otsuse põhjendused on vastuolulised osas, kus komisjon välistab FNAS-i ja selle liikmete (hulgimüüjad) vastutuse, kellest mõned kuulusid logistikakomiteesse, kuid ei välista hageja vastutust. Hageja täpsustab, et FNAS oli koosolekute korraldaja ja koostas koosoleku kokkuvõtted. Kuna FNAS-ile ei määratud karistust selle eest, et ta kujutas endast väidetava

kartelli osaliste foorumit, tõendab see hageja hinnangul just seda, et ei ole ühtegi piisavat tõendit selle kohta, et väidetav rikkumine on toimunud.

43 Olles kirjeldanud FNAS-i eesmärki ja ülesehitust, täpsustab hageja kõigepealt, et erinevalt märtsi 2001 uurimistele eelnenud sündmustest peeti FNAS-i logistikakomitee koosolekud täiesti läbipaistvalt, mis ei vasta seega vaidlustatud otsuse põhjenduses 548 toodud komisjoni arvamusele, mille kohaselt on tavaline, et kartelli tegevus, mida konkurentsivastased tegevused ja kokkulepped hõlmavad, toimub saladuskatte all, et koosolekud toimuvad salaja ja et kogu seonduv dokumentatsioon on viidud miinimumini.

44 Edasi vaidleb hageja vastu komisjoni argumendile, et FNAS-i logistikakomitee koosolekutel oli üle-euroopaline ulatus. Nende koosolekute mitte üheski kokkuvõttes ei ole välja toodud, et nendel koosolekutel oleks võinud olla mõni muu ese kui kontrollida vasest toruliitmike pakendamise küsimust Prantsusmaal. Hageja leiab, et kui paralleele tõmmati olukorraga teistes riikides, siis tehti seda üksnes eeskujuks seadmise eesmärgil, mitte aga selleks, et muuta toruliitmike pakendamist nendes teistes riikides.

45 Kõnealuste koosolekute osas täpsustab hageja, et 25. juunil 2003 peetud FNAS-i logistikakomitee esimese koosoleku kokkuvõttest selgub, et nii hulgimüüjad kui tootjad väljendasid oma muret turulanguse suhtes ning et hulgimüüjad palusid tootjatel kohandada oma pakendamist, et paremini konkureerida teiste müügivõrkudega, nagu müük posti teel. Vastuses tundsid tootjad muret mõju üle seonduvatele kuludele, mille toob kaasa see uut liiki pakendamine. Sellega seotud arutelud ei olnud mingil juhul konkurentsivastased.

46 Sama toimus ka teisel koosolekul, mis peeti 15. oktoobril 2003.

47 Mis puudutab 3. novembri 2003. aasta koosolekut, siis puudutas see peamiselt läbirääkimisi hulgimüüjate ja Prantsuse tootjate vahel nende toodete nimekirja üle, mille pakendeid tuleks muuta. Vastupidi Oystertec plc väidetele, mille komisjon uuesti välja tõi, ei olnud hageja arvates tootjate jaoks mingil juhul tegemist sellega, et organiseeritud oleks vasest toruliitmike hindade ühist kindlaksmääramist Euroopa Liidu territooriumil.

48 Mis puudutab 20. jaanuari 2004. aasta koosolekut ja 16. veebruari 2004. aasta konverentskõnet, siis rõhutab hageja oma vankumatut reageeringut La. (hageja esindaja FNAS-i logistikakomitees) kahele „libastumisele", millest esimene leidis aset 20. jaanuari 2004. aasta koosolekul, kui ta mainis „13 % suurust ülekulu (algselt ette nähtud 10 % asemel)", ning teine sisaldus 16. veebruari 2004. aasta konverentskõne kokkuvõttes seoses viitega tarnijate hindade 5 % suurusele tõstmisele aprillis 2004. Seda, et ta ei loe ennast sellist liiki teabevahetusega seotuks, avaldas ta eelkõige 3. märtsi 2004. aasta kohtumisel FNAS-i presidendiga, seejärel FNAS-ile saadetud kirjas. Hageja kinnitusel kujutab see kiri kohtupraktikast tulenevalt endast mittenõustumise avalikku väljendamist. Lisaks ei ole vastupidi komisjoni väidetule see kiri sõnastatud ebamääraselt ning kiri saadeti kiiresti laiali FNAS-i kõigile liikmetele.

49 Repliigis seab hageja kahtluse alla teatavad kuupäevad, mis asuvad kronoloogilises tabelis, mille komisjon koostas oma vastuse kontekstis, ning kuna need kuupäevad hagejat ei puuduta, tuleb need järelikult kõrvale jätta.

– Ajavahemik 1992–1994

50 Hageja väidab, et mis puudutab ajavahemikku vähemalt 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994, see tähendab 27 kuud, siis selles osas puuduvad tõendid konkurentsivastase tegevuse kohta. Seega oli 27 kuu pikkuse katkemise õiguslikuks tagajärjeks aegumine.

51 Seoses vaidlustatud otsuse põhjenduses 218 viidatud 14. juuni 1993. aasta faksiga oma hinnakirja kohta ajavahemikuks, mis algas 1. juulil 1993, väidab hageja, et mitte ühestki elemendist ei saa järeldada, et IMI oli selle nimekirja saanud enne selle jagamist klientidele. Esiteks oli hinnakiri nimelt juba enne seda kuupäeva prinditud ning teiseks oli hinnakiri enne selle rakendamist jaotatud ka klientidele.

52 Hageja märgib samuti, et selle ajavahemiku jooksul toimus neli EFMA koosolekut, ilma et komisjon oleks väitnud, et nende ametlike koosolekute puhul oleks toimunud konkurentsivastaseid koosolekuid või niinimetatud „Super EFMA" koosolekuid.

53 Lisaks leiab hageja, et vaidlustatud otsusest tuleneb, et kõnealusel ajavahemikul tegutses ta turul autonoomse konkurendiga, ilma et ta oleks mis tahes viisil konkurentidega hindu kooskõlastanud. Viidates Üldkohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-56/02: Bayerische Hypo- und Vereinsbank *vs.* komisjon (EKL 2004, lk II-3495), väidab hageja, et selles kohtuasjas tehtud järeldus on üle kantav käesolevasse kohtuasja seoses kõnealuse perioodiga. Selle seisukoha toetuseks märgib ta, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 217 viidatud Mueller Industriesi 12. mai 1992. aasta faks Viega GmbH & Co. KG-le, selle otsuse põhjenduses 221 mainitud P. (IMI Italia)

märkus ning selle otsuse põhjenduses 229 viidatud Kreeka turustaja 6. septembri 1994. aasta faks kinnitavad tema konkureerivat ja autonoomset tegevust.

54 Kuna hagejale ei saa omistada konkurentsivastast käitumist ajavahemikus alates 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994, heidab ta komisjonile ette, et viimane ei ole järginud rikkumise katkemisele ja aegumistähtaja kulgemise katkemisele kohaldatavaid norme. Selles osas viitab ta kohtupraktikale, mille kohaselt peab komisjon väidetava rikkumise vältavuse tuvastamiseks esitama „tõendeid, mis puudutavad ajaliselt piisavalt lähestikku asetleidnud asjaolusid". Kahe koosoleku vahelist 27 kuu pikkust ajavahemikku ei saa pidada „ajaliselt lähestikku" olevaks Üldkohtu 7. juuli 1994. aasta otsuse kohtuasjas T-43/92: Dunlop Slazenger *vs.* komisjon (EKL 1994, lk II-441) tähenduses. Väidetava rikkumise katkemise tõttu oleks komisjon pidanud vähemalt tõdema, et üle viie aasta on möödunud esimese perioodi, nimelt 10. septembri 1992. aasta ning komisjoni uurimise alguse vahel 2001. aastal, pärast mida esitas Mueller Industries 9. jaanuaril 2001 esimese leebema kohtlemise taotluse.

55 Komisjon palub selle väite tagasi lükata.

Üldkohtu hinnang

56 Kõigepealt meenutab Üldkohus, et EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise tõendamisel peab komisjon esitama täpsed ja üksteist toetavad tõendid, mille põhjal saab kindlalt veenduda, et väidetav rikkumine on toime pandud (vt selle kohta Euroopa Kohtu 28. märtsi 1984. aasta otsus liidetud kohtuasjades 29/83 ja 30/83: CRAM ja Rheinzink *vs.* komisjon, EKL 1984, lk 1679, punkt 20). Kohtu kahtlust tuleb tõlgendada rikkumise

tuvastamise otsuse adressaadiks oleva ettevõtja kasuks. Seega ei saa kohus järeldada, et komisjon on tõendanud asjaomase rikkumise olemasolu õiguslikult piisavalt, kui tal on selles küsimuses veel kahtlusi, eriti hagi puhul, milles nõutakse trahvi määramise otsuse tühistamist (Üldkohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 215).

57 Samuti tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et komisjoni esitatud kõik tõendid ei pea ilmtingimata vastama neile kriteeriumidele rikkumise kõigi tunnuste osas. Piisab, kui tõendite kogum, millele institutsioon tugineb, vastab tervikuna hinnatult sellele nõudele (vt Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2501, punkt 180 ja seal viidatud kohtupraktika).

58 Lisaks on tavapärane, et tegevus, mida konkurentsivastased kokkulepped hõlmavad, toimub saladuskatte all, et koosolekud toimuvad salaja ja et kogu seonduv dokumentatsioon on viidud miinimumini. Sellest järeldub, et isegi kui komisjon avastab selliseid tõendeid, mis otseselt kinnitavad ettevõtjatevahelist ebaseaduslikku seost – näiteks koosolekute kokkuvõtted –, on need tavaliselt katkendlikud ja korrapäratud, mistõttu on sageli vajalik teatud üksikasju tuletamise teel taastada. Seega peab enamikul juhtudel konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu järeldama teatud hulgast kokkusattumustest ja kaudsetest viidetest, mis üheskoos käsitletuna võivad muu ühtse selgituse puudumisel moodustada tõendi konkurentsieeskirjade rikkumise kohta (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punktid 55–57, ja 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-729, punkt 51).

59 Selles osas tuleb märkida, et leebuspoliitika raames tehtud avaldustel on oluline roll. Need ettevõtja nimel tehtud avaldused on olulise tõendusliku väärtusega, kuna need

toovad kaasa märkimisväärsed õiguslikud ja majanduslikud riskid (vt selle kohta eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punktid 205 ja 211, ning eespool punktis 58 viidatud kohtuotsus Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon, punkt 103). Siiski ei saa kartellikokkuleppes osalemises süüdistatava ettevõtja avaldust, mille tõelevastavuse on vaidlustanud paljud teised süüdistatavad ettevõtjad, pidada piisavaks tõendiks viimati nimetatud ettevõtjate toimepandud rikkumise kohta, kui selle toetuseks puuduvad muud tõendid (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 219 ja seal viidatud kohtupraktika).

60 Ka rikkumise kestust peab komisjon tõendama, kuna kestus on EÜ artikli 81 lõikes 1 esitatud rikkumise mõiste oluline osa. Eespool nimetatud põhimõtted on kestuse suhtes kohaldatavad (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8725, punktid 94–96). Lisaks nõuab kohtupraktika, et kui puuduvad tõendid, mis otseselt tõendavad rikkumise kestust, siis esitab komisjon vähemalt tõendid, mis puudutavad ajaliselt piisavalt lähestikku asetleidnud asjaolusid, nii et on võimalik mõistlikult tuvastada, et see rikkumine vältas katkematult kahe konkreetse kuupäeva vahel (vt Üldkohtu 16. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-120/04: Peróxidos Orgánicos *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4441, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

– Ajavahemik pärast märtsi 2001

61 Tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu sellele, et ta osales kartellis enne komisjoni kontrollimisi märtsis 2001.

62 Samuti tuleb märkida, et komisjoni poolt hagejale ette heidetud asjaoludele, nimelt osalemine FNAS-i koosolekutel, hageja ja FRA.BO vahelised kontaktid ning Esseni messil võetud kontaktid, hageja iseenesest vastu ei vaielnud. Ta vaidleb aga vastu nende asjaolude konkurentsivastasele laadile ning sellele, et need kuuluvad ühe, mitmeosalise ja vältava rikkumise juurde, mis tuvastati märtsile 2001 eelnenud ajavahemiku osas.

63 Viimaks tuleb märkida, et hageja seab kahtluse alla FRA.BO avalduste usaldusväärsuse.

64 Järelikult tuleb tuvastada, kas pärast komisjoni kontrollimisi märtsis 2001 tuvastatud tegevust tuleb kvalifitseerida konkurentsivastaste kontaktidena ning kas neist on võimalik järeldada, et jätkus sama rikkumine.

65 Esiteks mis puudutab kahepoolseid kontakte, siis FRA.BO avaldusest, mille ta tegi oma leebema kohtlemise taotluse raames, ning teatud dokumentaalsetest tõenditest, mille ta esitas haldusmenetluse raames, ilmneb, et konkurentide vahel tundliku sisuga teabe vahetamine toimus pärast komisjoni kontrollimisi.

66 Hageja vastu esitatud tõendid seisnevad FRA.BO telefonikõnede väljavõtetes ning P. (FRA.BO) kalendermärkmikus asunud paaris käsikirjalises märkmes.

67 Hageja argumendid, et tegemist oli õiguspäraste kontaktidega, mis puudutasid eelkõige risttarnimisi, tootmiskoostöö kava või FRA.BO soovitud ühist strateegiat seoses CEN-iga, mis puudutab toruliitmiku liigi homologiseerimise küsimust, ei sea kahtluse alla asjaolu, et vahetati tundlikku teavet, kooskõlastati ja tõsteti hindu. Lisaks

ei toeta neid argumente tõendid, nagu kõnealust perioodi puudutavad arved või tellimislehed. Nimelt peale asjaolu, et hageja lisas esimest korda repliigi staadiumis, seega hilinenult mõne arve risttarnimiste kohta, tuleb märkida, et need dokumendid hõlmavad üksnes pärast 2004. aastat puudutavat perioodi.

68 Lisaks tuleb märkida, et komisjon ei tuginenud üksnes FRA.BO avaldustele. Nimelt tuleneb P. (FRA.BO) käsikirjalistest märkmetest, et hageja ja FRA.BO arutasid 5. juuni 2003. aasta vestluse käigus hindasid, mida kohaldab IBP Prantsusmaal, millel puudub seos uut liiki toruliitmiku homologiseerimisega. Samuti tuleneb P. kalendermärkmikus asuvatest käsikirjalistest märkmetest 5. veebruari 2004. aasta telefonivestluse kohta, et nende raames käsitleti kavandatavat hinnatõusu Prantsusmaal ja Kreekas. Lisaks ei sea vastupidi hageja väidetule see, et tegelik hinnatõus võis olla erinev P. kalendermärkmikus toodust, kuidagi kahtluse alla asjaolu, et need kaks ettevõtjat vahetasid teavet oma hindade kohta.

69 Teiseks, mis puudutab H. (IBP) ja hageja esindaja kohtumist Esseni messil 18. märtsil 2004, siis tuleneb H. avaldusest, et ta vastas hindadega seotud küsimusele ning et IBP oli näinud ette hinnatõusu märtsi lõpus 2004. Kuna hageja ei ole tõendanud, et see teave oli juba avalik ning et seda hindade tõstmist puudutav IBP ametlik kiri edastati alles 30. märtsil 2004, tuleb tõdeda, et tegemist oli kontaktiga, mis sõltumata sellest, kas see oli ainus või mitte, oli seotud hinnapoliitikaga Saksa turul.

70 Lisaks ei ole asjakohane argument, mille kohaselt ei olnud kõnealune teabevahetus konkurentsivastane, kuna teabevahetus ei olnud vastastikune või kuna hageja oli juba ise otsustanud tõsta hindu. Kohtupraktika kohaselt ei ole nõutav, et teabevahetus peaks olema vastastikune, et leiaks aset turul autonoomselt tegutsemise põhimõtte riive. Selles osas tuleneb kohtupraktikast, et tundliku teabe avaldamine kõrvaldab teadmatuse konkurendi tulevase käitumise ees ning mõjutab otseselt või kaudselt nii teabe adressaadi strateegiat (vt selle kohta Euroopa Kohtu 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-238/05: Asnef-Equifax ja Administración del Estado, EKL 2006, lk I-11125, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

71 Mis puudutab kolmandaks hageja osalemist FNAS-i koosolekutel, siis tuleneb nimelt nende koosolekute protokollidest, et FNAS-i logistikakomitee koosolekutel arutati hindu puudutavaid küsimusi nagu müügimarginaalid ja toruliitmike hindade tõstmine.

72 Selles osas tuleb märkida, et 25. juuni 2003. aasta protokoll viitab konkurentide otsusele, mille kohaselt „taotletav eesmärk on *a minima*, et hinnad stabiliseeruksid". 15. oktoobri 2003. aasta protokollist tuleneb, et Aquatis France SAS, IBP ja hageja esitasid teistele tootjatele teavet oma käibe jagunemise kohta teatavate tootekategooriate vahel, samuti oma marginaali kohta. 3. novembri 2003. aasta koosolekul vahetati teavet hinnatõusude kohta tulevikus. Samuti tuleneb 20. jaanuari 2004. aasta protokollist, et pärast teatavat arvamuste vahetamist tegi La. ettepaneku, et „tootjad teavitavad oma kliente materjalikuludega seotud 6 % suurusest võimalikust hinnatõusust, selleks et testida turureaktsiooni ning paralleelselt vähendada pakendamiskulu". Selle protokolli kohaselt „[pidi] see materjalikulu tõus toimuma kogu tootevaliku ulatuses" ning „[u]ute pakendite ühiku hind [pidi seega] suurenema 5,3 või 5,4 %". Viimaks

leidis pärast seda koosolekut aset 16. veebruaril 2004 konverentskõne, milles iga tootja avaldas oma seisukoha kavandatava hinnatõusu kohta.

73 Kuigi tarnijatega peetud arutelul nende nõude üle kohandada pakendeid ei olnud konkurentsiõiguse seisukohast mingeid tagajärgi ja kuna selline nõue tõi kaasa täiendavad tootmiskulud, on samuti tõsi, et kooskõlastamine, mis puudutab protsendimäära, mille kannavad tarnijad, või kulude seda osa, mille kannavad tootjad, ei ole ise ilma mõjuta turule. Siinkohal on tegemist küsimusega, mille ettevõtja peab lahendama autonoomselt. Sama kehtib müügimarginaalide ja toruliitmike hindade tõstmise kohta.

74 FNAS-i koosolekutel peetud arutelude geograafilise ulatuse osas tuleb märkida, et vastupidi vaidlustatud otsuse põhjendustes 575 ja 584 komisjoni esitatud seisukohale puudutasid need arutelud üksnes Prantsuse turgu. Nimelt ei tulene nende koosolekute kokkuvõtetest, et koosolekud puudutasid ka „Hispaaniat, Itaaliat, Ühendkuningriiki, Saksamaad ja Euroopa turgu üldiselt". Seega tuleb tõdeda, et salajasel koostööl FNAS-i koosolekute raames ei olnud üle-euroopalist ulatust. Asjaolu, et FNAS-i koosolekud toimusid Euroopa ulatusega ettevõtjate esindajate vahel, nagu seda märkis komisjon, ei lükka seda järeldust ümber.

75 Mis puudutab hageja PDG poolt FNAS-i presidendile 16. märtsil 2004 saadetud kirja, mis hageja arvates oli nende rikkumistega enda avalikult mitteseotuks lugemine, mis olid toime pandud 20. jaanuari 2004. aasta koosolekul ja 16. veebruari 2004. aasta konverentskõnes FNAS-i logistikakomiteega, kusjuures mõlemal osales nimelt La., siis tuleb meenutada, et kohtupraktika kohaselt tuleb enda avalikult mitteseotuks lugemise mõistet kui vastutusest vabastavat asjaolu tõlgendada kitsalt (vt Üldkohtu

5. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-303/02: Westfalen Gassen Nederland *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4567, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).

76 Kohtupraktikast tuleneb, et teade eesmärgiga avalikult end lugeda mitteseotuks konkurentsivastase praktikaga peab olema tehtud kindlalt ja selgelt, nii et kartellikokkuleppe teised osalised mõistavad asjaomase ettevõtja tahet (Euroopa Kohtu 19. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-510/06 P: Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-1843, punkt 120).

77 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et hageja PDG kasutatud sõnastus oma kirjas FNAS-i presidendile on liiga üldine, et järeldada avalikult enda mitteseotuks lugemist. Kirjast ilmneb vaid rahulolematus hindu puudutavate aruteludega, mis oleksid võinud kartellikokkuleppe osaliste vahel aset leida, ning hageja konkurentsiõiguse alast sisepoliitikat puudutav meeldetuletus ning selle raames FNAS-i presidendile saadetud taotlus võtta meetmed, et vältida niisugust konkurentsivastast tegevust, ilma et samas oleks märgitud, et see tegevus tegelikult aset leidis ja et see kiri oli seotud asjaoluga, et tema esindaja oli algatanud hindade kooskõlastamise.

78 Lisaks tuleb tõdeda, et esiteks oli see kiri saadetud üksnes FNAS-i presidendile ning hageja ei saatnud selle kirja ühtegi „vastavat koopiat" teistele kartellikokkuleppe osalistele.

79 Teiseks ei ole selles kirjas enam FNAS-ile esitatud vastavasisulist taotlust. Seega ei ole asjaolu, et kiri jagati 7. aprillil 2004 FNAS-i logistikakomitee algatusel logistikakomitee liikmetele ning lisatud oli FNAS-i presidendi poolt sellele kirjale 31. märtsil 2004 koostatud vastus, milles meenutati FNAS-i logistikakomitee raames loodud

töörühma eesmärki, asjakohane, et järeldada, et hageja luges end kartellikokkuleppega mitteseotuks.

80 Viimaks isegi kui eeldada, et hageja PDG kirja FNAS-i presidendile võiks lugeda avalikult enda mitteseotuks lugemisena, tuleb märkida, nagu seda õigesti väitis komisjon, et see kiri saabus alles selle ajavahemiku lõpus, mille jooksul rikkumine tuvastati, ning ei võimalda seega kahtluse alla seada komisjoni järeldusi hageja osalemise kohta kartellikokkuleppes enne 16. veebruari 2004, mis on viimase koosoleku kuupäev.

81 Selles staadiumis tuleb seega jõuda järeldusele, et etteheidetav tegevus, mis leidis aset pärast komisjoni kontrollimisi märtsis 2001, oli konkurentsivastane. Lisaks oli see õiguslikult piisavalt tõendatud.

82 Mis puudutab küsimust, kas tegemist on enne märtsi 2001 tuvastatud rikkumise jätkumisega, siis tuleb märkida, et see rikkumine seisnes konkureerivate tootjate vahel mitme- ja kahepoolsete kontaktide korrapärases loomises paljude aastate jooksul eesmärgiga luua õigusvastane praktika, et kunstlikult korraldada toruliitmike turu toimimist nimelt hindade tasandil.

83 Need kontaktid loodi kutsealaste ühingute raames korraldatud koosolekutel, täpsemalt EFMA raames (niinimetatud Super EFMA koosolekud), kaubandusmessidel, *ad hoc* koosolekutel ja arvamuste vastastikusel vahetamisel. Üldiselt algatati arutelud hindade tõstmise üle Euroopa tasandil ning tagajärg täideti siseriiklikul tasandil, kuna tootjatel on igale riigile omane hindade koordineerimise menetlus ja selliste

kohalike kokkulepete koordineerimise menetlus, mis täiendavad Euroopa tasandil tehtud kokkuleppeid.

84 Pärast märtsi 2001 ette heidetud tegevus seisnes samuti kutsealaste ühingute raames (FNAS-i koosolekud) loodud kontaktides, konkurentsiparameetreid puudutavates kahepoolsetes kontaktides ning kaubandusmessidel loodud kontaktides (Esseni mess).

85 Kuna konkurentsivastase tegevuse eesmärk ei muutunud ehk see oli endiselt hindade kooskõlastamine, ei ole asjaolu, et selle praktika teatavad tunnusjooned või intensiivsus muutusid, asjakohane kõnealuse kartelli jätkumise tähenduses. Selles osas tuleb märkida, et on mõeldav, et pärast komisjoni kontrolle muutus kartell vormilt vähem struktureerituks ning tema tegevus oli muutlikuma intensiivsusega. Asjaolu, et kartellil võib olla vahelduva intensiivsusega tegevusperioode, ei tähenda samas seda, et võiks järeldada, et kartellikokkulepe on lõppenud.

86 Selles osas tuleb tõdeda, et isegi kui pärast märtsi 2001 kontrollimisi läks kartellikokkuleppe osaliste arv üheksalt neljale, olid kartellikokkuleppe peamised osalised (nimelt hageja, IBP ning IMI endised tütarettevõtjad) enne neid kontrollimisi – nagu see ilmneb ka vaidlustatud otsusest – jätkuvalt seotud kartellikokkuleppega. Samuti olid mõned isikud, kes juba olid kartelliga seotud enne märtsi 2001, samuti seotud süükspandava tegevusega pärast seda kuupäeva.

87 Mis puudutab ühe ja vältava rikkumise geograafilist ulatust, siis – kuigi FNAS-i koosolekud puudutasid üksnes Prantsuse turgu (vt eespool punkt 74) – ilmneb, et pärast märtsi 2001 konkurentide vahel saadud konkurentsivastased kontaktid puudutasid samuti teisi siseriiklikke turgusid, näiteks Saksa, Kreeka, Hispaania ja Itaalia turg,

nagu see ilmneb hageja ja FRA.BO vahelistest telefonikontaktidest või hageja ja IBP kontaktist Esseni messil.

88 Kuna kartellikokkuleppe iga osalise, sealhulgas hageja tegevusega püüti saavutada sama konkurentsivastast eesmärki, nimelt kontrollida või piirata konkurentsi toruliitmike turul hindade ja hinnatõusude kooskõlastamise ja tundliku teabe vahetamise teel, võis komisjon õigesti tõdeda, et tegemist on varasema rikkumise jätkamisega.

89 Viimaks ei sea seda järeldust kahtluse alla selle väite raames hageja esitatud muud argumendid, nimelt need, mis puudutavad asjaolusid, et FNAS oli koosolekute korraldaja ja koostas koosoleku kokkuvõtted, et FNAS ise ei olnud vaidlustatud otsuse adressaat või et koosolekud peeti täiesti läbipaistvalt.

90 Esiteks, mis puudutab argumenti, et koosolekute kokkuvõtted koostas FNAS, siis ei ole see asjakohane, kuna puudub vaidlus, et hageja oli nendel koosolekutel esindatud. Seega, kuna hagejatele jagati nende kokkuvõtted, oli hagejal võimalik kas kirjalikult või järgmisel koosolekul neid kokkuvõtteid parandada või tähelepanu juhtida punktidele, millega ta ei nõustu.

91 Teiseks mis puudutab argumenti, et FNAS ise ei olnud vaidlustatud otsuse adressaat, siis on see samuti asjakohatu. Selles osas tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjendusest 606 tuleneb, et komisjon leidis, et „kuigi esinevad asjaolud, mis tõendavad, et tootjad sõlmisid kokkuleppe, mida nad Advanced Fluid Connectionsi kohaselt

rakendasid, ei tulene ühestki asjaolust, et FNAS nõustus aktiivselt ülesandega, mille olid talle andnud tootjad, või et ta lihtsustas kokkuleppe rakendamist". Seega tõdes komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 607 õigesti, et FNAS ei osalenud kõnealuses kokkuleppes ja seega ei saanud ta kuuluda vaidlustatud otsuse adressaatide hulka.

92 Eespool toodust kogumina tuleneb, et tagasi tuleb lükata väide, et hageja ei osalenud kartellis pärast märtsi 2001.

– Ajavahemik 1992–1994

93 Kõigepealt tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu nendele tuvastatud asjaoludele, mis puudutavad tema osalemist kartellikokkuleppes ajavahemikus 31. detsembrist 1991 kuni 10. septembrini 1992 ning ajavahemikus detsembrist 1997 kuni märtsini 2001. Lisaks tuleb meenutada, et hageja leidis kohtuistungil, et ta ei vaidle vastu oma osalemisele kartellikokkuleppes ajavahemikus 1995–1997. Seega jääb üksnes kontrollida vaidlustatud otsust osas, kus komisjon tuvastas hageja osalemise rikkumises ajavahemikus 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994.

94 Selles osas tuleb meenutada, et määruse nr 1/2003 artikli 25 lõike 1 kohaselt on komisjoni volitustel määrata trahve konkurentsiõigusnormide rikkumiste eest üldiselt aegumistähtaeg viis aastat. Määruse nr 1/2003 artikli 25 lõike 2 kohaselt „[j]ätkuvate või korduvate rikkumiste puhul hakkab aegumistähtaeg kulgema rikkumise lõppemise päevast". Määruse nr 1/2003 artikli 25 lõigete 3 ja 5 kohaselt katkestavad komisjoni

võetavad meetmed, mille eesmärk on rikkumist uurida või algatada selle suhtes menetlus, aegumistähtaja kulgemise ning selle kulg algab iga kord uuesti.

95 Käesolevas asjas alustas komisjon oma menetlusi 22. märtsi 2001. aasta kontrollimistega. Seega ei saa ühtegi trahvi määrata rikkumise eest, mis lõppes enne 22. märtsi 1996. Järelikult tuleb kindlaks teha, kas vaidlustatud otsuses toodud erinevatest asjaoludest tuleneb, et hageja osalemine kartellikokkuleppes jätkus või lõppes ajavahemikus 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994.

96 Selles osas tuleb märkida, et kõik need tõendid, millele on viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustes 214, 217, 218, 221, 224, 225, 229 ja 232 nimetatud asjaolude toetuseks, on piisavad, selleks et järeldada, et hageja ei lõpetanud kartellikokkuleppes osalemist viidatud ajavahemikus.

97 Iseäranis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 214 viitas komisjon käsikirjalistele märkmetele, mis pärinevad 1992. aasta keskelt või lõpust ja nimetavad hageja nime ning milles on mainitud hinnakirja, mille kehtimahakkamise algus oli määratud jaanuarikuusse 1993 (kõik riigid peale Prantsusmaa) ning aprillikuusse 1993 (Prantsusmaa). Samuti on põhjenduses 217 ära toodud 12. mai 1993. aasta faks Mueller Industries'ilt Viega'le, milles heideti hagejale ette, et ta süstemaatiliselt ei järginud selle kokkuleppe tingimusi, milles ta osaleb. Seega saab sellest järeldada, et hageja ei taganenud kokkuleppest. Sama kehtib importija ja turustaja poolt 6. septembril 1994 W-le (IMI) saadetud faksis (vaidlustatud otsuse põhjendus 229), milles on märgitud, et hageja ei järginud„kokkuleppeid" nõutaval määral.

98 Viimase punkti osas piisab, kui märkida, et asjaolu, et kartellikokkulepet ei järgitud, ei muuda midagi kartellikokkuleppe enda olemasolus. Käesolevas asjas ei saa seega järeldada, et hageja osalemine rikkumises lõppes kontrollitava ajavahemiku jooksul, pelgalt asjaolu tõttu, et hageja kasutas kartellikokkulepet enda kasuks, järgimata täielikult kokkulepitud hindu.

99 Kartelliosalised jäävad nimelt konkurentideks, kellest igaüks võib mis tahes hetkel püüda kasu saada teiste distsipliinist seoses kartelli raames kokku lepitud hindadega, et langetada oma vastavaid hindu eesmärgiga suurendada oma turuosa, säilitades suhteliselt kõrge üldise hinnataseme. Asjaolu, et hageja ei kohaldanud kokku lepitud hindasid täielikult, ei tähenda igal juhul seda, et sellega kohaldas ta hindasid, mida ta oleks saanud küsida kartellikokkuleppe puudumisel (vt selle kohta Üldkohtu 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 74 ja 75).

100 Viimaks tuleneb samuti vaidlustatud otsuse põhjenduses 221 viidatud P. 15. märtsi 1994. aasta märkustest, et hageja osales Itaalia turgu puudutavatel aruteludel 11. ja 13. märtsil 1994.

101 Isegi kui hageja ei osalenud mõnel neist koosolekutest, mis peeti 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994 kartellikokkuleppe raames, või mitte ühelgi neist, ei tähenda see, et hageja oleks vahepeal kartellikokkuleppest taandunud, arvestades kõnealuse kartellikokkuleppe iseärasusi, millele on omased mitmepoolsed kokkulepped, kahepoolsed kontaktid, sagedus vähemalt üks või kaks korda aastas, *ad hoc* kontaktid ja asjaolu, et erandlik ei olnud see, et kartelliosaline ei osale korrapäraselt igal koosolekul.

102 Lisaks tuleb samuti tõdeda, et hageja ei lugenud ennast avalikult kartellikokkuleppega mitteseotuks. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb nimelt, et sõnaselgelt enda mitteseotuks lugemise puudumisel võib komisjon jõuda järeldusele, et rikkumist ei lõpetatud (vt selle kohta eespool punktis 76 viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, punkt 119 jj ning seal viidatud kohtupraktika).

103 Sellest tuleneb, et tagasi tuleb lükata argument hageja osalemise katkemise kohta rikkumises ajavahemikus 10. septembrist 1992 kuni 13. detsembrini 1994.

104 Eespool toodust kogumina tuleneb, et see väide tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Trahvisumma arvutamine

Poolte argumendid

105 Teise võimalusena heidab hageja komisjonile ette, et viimane jättis tähelepanuta õigusnormid trahvisumma arvutamise kohta. Järgitud ei ole 1998. aasta suuniseid ega 1996. aasta koostööteatist. Esiteks on talle määratud trahvi lähtesumma ebaproportsionaalne võrreldes teistele ettevõtjatele määratud trahvisummadega. Teiseks ei olnud ta rikkumise eestvedaja. Kolmandaks oleks komisjon pidanud muutma trahvisummat kooskõlastamise geograafilise ulatuse ja intensiivsuse alusel. Viimaks toimis komisjon

valesti, kui ta keeldus trahvisummat vähendamast seetõttu, et ta ei vaidlustanud olulist osa etteheidetest.

106 Komisjon palub väite tagasi lükata.

Üldkohtu hinnang

107 Mis puudutab esimest etteheidet trahvi lähtesumma ebaproportsionaalsuse kohta, siis tuleb meenutada, et komisjonil on õigus jagada kartelliosalisi kategooriatesse nimelt iga ettevõtja turuosa alusel. Selles osas tuleb märkida, et komisjon selgitas kostja vastuses, et kontserni Legris Industries käive ja turuosa toruliitmike puhul oli 2000. aastal ligikaudu kolmekordne FRA.BO ja Mueller Industriesi käive ja turuosa, kaks ja pool korda Flowflex Holding Ltd omast ja rohkem kui kaks korda Sanha Kaimer GmbH & Co. KG omast. Selles kontekstis kinnitas komisjon hagejale määratava trahvi lähtesumma (14,25 miljonit eurot), mis on kaks kuni kolm korda suurem eespool viidatud ettevõtjate omast (5,5 miljonit eurot). Kuigi on tõsi, et vaidlustatud otsusele lisatud tabel sisaldab konfidentsiaalsuse kaalutlustel üksnes ettevõtjate suuruse ja tähtsuse laiu indikatiivseid vahemikke, tuleneb selle tabeli konfidentsiaalsest versioonist ja selles sisalduvatest andmetest, et komisjon jagas kartelliosalised kategooriatesse seostatult ja objektiivselt põhjendatult.

108 Tagasi tuleb lükata hageja argument, et talle määratud trahvi lähtesumma oli igal juhul ebaproportsionaalne, kuna see moodustas 77 % maksimaalsest trahvisummast, mida oli talle võimalik määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel määrata.

109 Esiteks tuleb meenutada, et hageja ja tema emaettevõtja moodustasid asjaolude toimumise ajal ühe ettevõtja, mis pani täideviijana toime rikkumise, mida heidetakse talle vaidlustatud otsuses ette. Seega oli komisjonil õigus tugineda selle ettevõtja andmetele trahvi lähtesumma arvutamisel.

110 Teiseks on eelkõige oluline, et trahvi lähtesumma oleks proportsionaalne rikkumisega, mida tuleb hinnata tervikuna, arvestades eelkõige rikkumise raskust. Selles osas tuleb märkida, et trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel ei ole ettevõtja käive rikkumise raskuse hindamisel määrav kriteerium. Lisaks kuulub kõnealune rikkumine oma laadi poolest EÜ artiklis 81 viidatud kõige raskemate rikkumiste hulka, mis võib 1998. aasta suuniste kohaselt endaga kaasa tuua trahvi lähtesumma suurusega üle 20 miljoni euro.

111 Kolmandaks tuleb märkida, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 sätestatud sellise ülemmäära kohaldamine, mis on 10 % käibest, toimub trahvisumma arvutamise ühes viimastest etappidest, nimelt pärast trahvi arvutamist rikkumise raskuse ja kestuse alusel ning pärast võimalike kergendavate või raskendavate asjaolude arvesse võtmist. Selles osas tuleb meenutada, et kui otsuse mitu adressaati moodustasid otsuse vastuvõtmise ajal „ettevõtja", võib ülemmäära arvutada selle ettevõtja kogukäibe alusel. Seevastu juhul, kui nagu käesolevas asjas jagunes kõnealune majandusüksus ja selle tulemusel olid otsuse vastuvõtmise ajaks moodustunud kaks eraldi üksust,

on otsuse igal adressaadil õigus sellele, et nende suhtes kohaldataks kõnealust ülemmäära eraldi. See õigus on sõltumatu proportsionaalsuse kriteeriumi kohaldamisest trahvi lähtesumma kindlaksmääramise raames. Viimaks tuleb meenutada, et kohtupraktika kohaselt ei või üksnes trahvi lõppsumma ületada 10 % piiri kogukäibest. Seevastu ei ole keelatud, et trahvi arvutamisel ületab vahesumma seda piiri (Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punktid 277 ja 278).

112 Mis puudutab teist etteheidet, mille kohaselt ei olnud hageja kartelli eestvedaja, vaid et tal oli väidetavalt passiivne või käsutäitja roll, mille tõttu on trahvisumma vähendamine põhjendatud, siis piisab, kui tõdeda, et ajavahemikus 1991–2001 toimunud 160 salajasest koosolekust oli hageja esindatud pooltel, nagu ta ise seda möönis. Küll tuleneb kohtupraktikast, et ettevõtja passiivset rolli iseloomustavate elementide hulgas võib arvesse võtta tema osalemise tunduvalt juhuslikumat laadi võrreldes tema konkurentide omaga. Siiski ei saa hageja õiguspäraselt väita, et koosolekutel tema osalemise sagedust, mis on kaheksa korda aastas, võib kvalifitseerida „tunduvalt juhuslikumaks" võrreldes teiste kartelliosalistega, ning et järelikult vastas see puhtalt passiivsele või käsutäitja rollile.

113 Mis puudutab kolmandat etteheidet seoses asjaoluga, et komisjon oleks pidanud muutma trahvisummat kooskõlastamise geograafilise ulatuse ja intensiivsuse alusel, siis piisab, kui märkida, et asjaolu, et kartelli intensiivsus oli väiksem pärast komisjoni kontrollimisi, ei mõjuta selle kartellikokkuleppe kvalifitseerimist väga raskeks ja pika kestusega rikkumiseks, mille tõttu on põhjendatud suurendamine 10 % rikkumise aasta eest, nagu see on täpsustanud 1998. aasta suunistes. Lisaks, kuigi alguses oli sellel kartellikokkuleppel piiratud territoriaalne ulatus, muutus see kokkulepe peagi

üle-euroopaliseks, nii et puudub igasugune põhjus eristada kestuse alusel kohaldatavat suurendamise määra selle geograafilise ulatuse järgi.

114 Viimaks tuleb ka neljas etteheide tagasi lükata. Kohtupraktikast ilmneb nimelt, et trahvisumma vähendamine haldusmenetluse raames on põhjendatud vaid siis, kui asjaomase ettevõtja tegevus kergendas komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ning vajadusel rikkumise lõpetamisel (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-297/98 P: SCA Holding *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-10101, punkt 36). Kohtupraktikast tuleneb ka, et trahvisumma vähendamine 1996. aasta koostööteatise alusel saab olla põhjendatud üksnes siis, kui esitatud informatsioon ja asjaomase ettevõtja tegevus üldisemalt annavad tunnistust temapoolsest tõelisest koostööst (eespool punktis 111 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 388–403, eelkõige punkt 395). Toimikust tuleneb nimelt, et tegelikult ei olnud faktiliste asjaolude sisulist õigsust vaidlustatud üksnes ajavahemiku osas detsembrist 1997 kuni märtsini 2001 ehk kolm aastat rikkumises osalemise kogukestusest pikkusega üle 13 aasta. Selles kontekstis tuleb meenutada, et tagasi on lükatud argumendid, milles vaieldi vastu hageja osalemisele rikkumises pärast kontrollimisi ning seoses ajavahemikuga 1992–1994. Järelikult ei ole komisjon teinud ilmset hindamisviga, kui ta keeldus arvesse võtmast seda, et 1996. aasta koostööteatise D osas toodud sätete raames ei vaielnud hageja osaliselt vastu asjaoludele.

115 Järelikult tuleb käesolev väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

116 Lähtuvalt eespool esitatud põhjendustest kogumis tuleb hagi tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

117 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõikele 2 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja hageja on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kaheksas koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Comap SA-lt.

Martins Ribeiro Wahl Dittrich

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 24. märtsil 2011 Luxembourgis.

Allkirjad